

Ta sličnost zdi se mi dosti znamenita, da jo tukaj objavim. Ali obširnih besed mi ni treba dodajati; kajti kdor se s takimi stvarmi ukvarja, vé brez vsakega komentarja, kaj je, druge bralce pa mika sama pripovedka.

M. Valjavec.

Črtice

iz ethno- in topografije nekdanjega Norika in Panonije.

Spisal *Dacorin Trstenjak*.

Ko se je začelo dokazovati, da so že pred prihodom keltskih Bojev, Skordiskov in lygursko-keltskih Tauriskov¹ ter galskih Volkov Tektosagov bili v Noriku in Panoniji prebivalci, in da so ti prebivalci bili slovenske narodnosti, začenjali so keltomanski pisatelji, kakor Math. Koch, trditi, da so noriški Tauriski neposredni potomci krimskih Taurov, dasiravno je že Eustathij (in Dionys. ed. Bas. pag. 104) povedal: *Norici autem Taurisci apud Geographum alii sunt, quam Tauri isti*.

Drug zgodovinoslovec, dr. Ilwof, stopil je z drugim trdenjem na svetlo, ki se tako glasi:

Das Volk der Kelten zog bei seiner Einwanderung ununterbrochen von Osten nach Westen, und nachdem es in Gallien festen Fuss gefasst, fand keine Rückwanderung eines ganzen keltischen Stammes nach Osten mehr statt; folglich wurden alle ostwärts von Gallien gelegenen und von Kelten bewohnten Länder mithin auch Noricum früher als

¹ Skordisko-Taurisci so spadali k Sigovesovemu vladu in so posedli doleno Panonijo med 388—382 pred Kristom. Ustanovili so se v današnji Bosni in Srbiji med Savo in Dunajem; glavni mesti njihovi ste bili Singidunum (Zemun) in Tauranum (Beligrad). Za Aleksandra Velikega so že pomešani med thraškimi in illyrskimi narodi živeli (Strabo 7.). Za Ptolomaja so se še našli ostanki na ustju Savišem.

Volcae Tectosages so imeli svojo pradomovino v okrožju Garumne, zavolje domačih nemirov jo je velika množica zapustila, čez Rhen potegnila in se v Illyriku naselila. Okoli Olymp. 125. so ti Kelti napadli Grecijo pod vodjem Kanbautesom, dalje Pajonijo, Thrakijo in Makedonijo pod vodjem Belgijem. Panonski rod Belgites imel bi jaz za keltsko pleme, vendar njegova stanovišča se ne dajo zasledovati. V gorejni Panoniji ni najti sledú keltskim naselbinam razven onih, ktere so ustanovili iz Italije pregnani Boji ob meji Norika. Najkraće naznači granice panonske Florus (v vreme Hadrijanovo (117—138) také-le: *Pannonii duobus saltibus ac tribus fluviis Dravo, Savo, Histroque vallabantur, populati proximas intra ripas se recipiebant* (Epitome, IV, 13).

jenes, und zwar unmittelbar von Osten her bevölkert. (Dr. Fr. Ilwof, Beiträge zur Gesch. der Alpen und Donauländer str. 14.)

Ilwof zavrže tedaj poročilo Caesarjevo (Bell. gall. 6, 24), kateri očitno pové, da so Kelti čez Rhen v Germanijo prišli, dalje Livijevo (5, 34), kateri tudi poroča, da so Kelti pod Sigovesom šli čez hercynske gozde in pod Bellovesom v Italijo čez grajske planine, dalje Tacitovo (Germ. 28), kateri jednako trdi, da so se bili med hercynskim gozdom ter rekama Rhenom in Moenom Helveti in dalje naprej Boji naselili, in da se je še za njega velika pokrajina njihovih stanovanjšč Bojohemum velela. Dalje zavrže Ilwof poročilo Justinovo, kateri iz Pompeja Troga, rojenega Galla (24, 4), navaja povest, da so se Galli, ker niso imeli v Galliji prostora, izselili, in da je jeden oddelek (portio) zasedel Italijo in drugi Panonijo raztezajoč se „usque ad illyricos sinus“.

Tem poročilom so verjeli Ukert, Mannert, Niebühr, Zeuss, Muchar, Gfrörer, Mommsen, samo graškemu zgodovinarju se ne spoljubi klasikom verjeti. G. Ilwof si torej misli, da so Kelti iz Azije prišedši skozi dunajsko dolino naprej proti Galliji se pomikali in tako Norik in Panonijo obljudili, a tega zopet oni ne veruje, ki še kaj na klasike drži.

Pot Keltov v Gallijo je bila za Karpati, njihovi prvi sedeži so bili po Plutarchu (Camill. 15) onkraj riphejskih gor. Od onod vlekla se je jedna betva do severnega oceana, druga pa se je obrnila proti zapadu in se je med Alpami in Pyreneji ustanovila. Tako Plutarch, in v resnici vé Herodot le za Kelte na izviru Istra in okoli mesta Pyrene. Tudi Plutarch pripoveda, da so Kelti preje, nego so v Italijo prišli, *ζαρόνρον πολόν* v Galliji prebivali.

Kje pa so bile riphejske gore? Ptolomaeus (III, 5, V, 9) je stavlja tja, kjer Tanais izvira, torej v Ural, in reče, da riphejske gore ločijo evropsko Sarmacijo od Azije. Tudi po Pliniju (4, 24), Lukanu (III, 273) izvira Tanais iz riphejskih gor, „ktere so mejašnje dvojih delov sveta“. — Damastes (pri Steph. Byzant. str. 727), kateri je 430 pred Kristom spisal ethnografijo, pripoveduje, da nad Skythi stanujejo Issedoni, vrh teh Arimaspi, in nad temi so riphejske gore; torej ta popis kaže zopet na Ural. Pomponij Mela (II, 1) je stavlja v bližino Kaspijskega morja, Orosius (I, 2) imenuje Ripheje Evropino iztočno mejo, torej Ripheji niso Karpati, kar basničar Apollonij trdi (Argon. 4, 285), kateri celo reko Dunaj daje iz riphejskih gor izvirati!! Od Urala so torej Kelti proti severu in zapadu potovali. Po isti poti so tudi šli Germani; od Tanaisa je prišel po njihovih sporočilih Odin (Edda Saemund, Tom. II, pag. 865, Geyer Gesch. von Schweden I, 19, 27); torej ni za Slovence v predhistorični dobi bilo tam prostora, kjer jih v historični pod imenom Veneti nahajamo, ker so se Kelti in Germani le počasoma pomikali proti zapadu.

To potrjujejo tudi anthropologična preiskavanja. Po Lissaueru se lubanje, ki se najdejo kraj baltškega primorja, razločujejo po dolichocephaliji, in nahajajo se grobovi po vrstah, kar je vse značaj germanškega plemena (*Zeitsch. für Ethnol.* VI, 1874); v Pomorju, Marki, Sileziji in v Thuringah se najdejo mesocephalske lubanje, kar po Virchowu na slovansko-germansko mešanje kaže (l. c. 1877, Nro. 11, 1878, Nro. 10).

Resni zgodovinoslovci so si mnogo prizadevali dognati, kdo so bili prabivalci pokrajini, ki se za Rimljanov velijo Noricum in Panonia. Ottfried Müller reče naravnost, da so „ein Räthsel“. (*Etrusk.* pag. 134.) K. F. Becker (*Gesch. der alt. Welt*, III. Theil str. 226), da so bili „theils celtischer, theils eigenthümlicher unbekannter Herkunft“, — jedina poštena zgodovinoslovca Schlötzer in Mannert sta imela pogum izreči: tukaj je bila pradomovina Slovenov.¹

Šafarik je mislil, da so Kelti vse Slovence pregnali iz Norika in Panonije, a ostroumni Pallman ima prav, ako reče: tabula rasa ist in der Völkerkarte nie gewesen, nie ist ein Volksstamm aus seiner Heimat ganz ausgewandert, ohne dem siegreichen Nachfolger eine Grundbevölkerung zurückzulassen (Pallman *Der Sturz des weström. Reiches*, pag. 85). Nomadi pa niso Slovenci že po svoji narodi mogli biti, ker jih v najstarejših časih nahajamo kot marljive poljedelce, ki so si hrame stavili in v zadrugah gojili patrijarhalno življenje.

Najmanje trinajst sto let pred Kristom prebivali so Slovenci že med Karpati in Adrijo, ker so Veneti predstraža njihova; že 1300 pred Kristom so stopili od Julskih planin, ki so se v stari dobi po Ammianu Marcellinu velele venetske, na rodovitno benečansko polje, pretiravši iz njega etrurske Eugane (primeri C. Czörnig, *Die alten Völker Oberitaliens* str. 90).

Po tem uvodu podam se v pojasnila nekterih panonskih in noriških rodicev, razlagajoč njih sedeže, imena mest, rek in gorá.

I.

Segeste in Segestani.

Med imenitnimi mesti stare Panonije bilo je tudi Segeste. Omenja ga Appian (In Illyr.) in pripoveda, da je Caesar (Octavianus Augustus) mesto premagal.

¹ Tudi novejši zgodovinoslovci, na pr. slavni prof. Krones izpoveda, da še vprašanje: „über die Ursässigkeit der Slawen im Süden der Donau“ ni popolnoma rešeno, in da on le „bis auf Weiteres“ v onem taboru ostane, ki trdi, da so Slovenci „erst im Verlaufe der grossen Wanderung“ — sem prišli. (*Handb. der Gesch. Oesterr.* I pag. 209.)

Prebivalce mesta in okrožja imenuje Appian: Segestane, iz Pli-nija pa zveemo, da je grad Segeste stal tik Siska, — „Colapis in Savum influens juxta Sisciam gemino alveo insulam ibi efficit, quae Segestica appellatur“. (Histor. nat. III. 15.)

Muhar, kateri bi rad celi svet s Keltogermani posejal, ako bi mu le klasiki ne nasprotovali, ima tudi Segestane za „Stammesbrüder der keltischen Skordisker“, in drugega dokaza nima, kakor jednačenje imen, češ da v Hispaniji se tudi najde mesto z imenom Segestica in v Galliji: Segete. Ako bi preiskovateljem zgodovine že enakost imen zadostovala, bila bi mu lahka naloga. Ko bi bil Muchar Appiana pazljivo prebiral in malo kombiniral, prepričal bi se bil takoj, da niso panonski Segestani mogli biti Kelti, kajti pri njih ne najdemo uprave kelt-skih plemen. Kelti so imeli kralje in vodje, o Panonih pa piše Ap-pian: „neque iudicia communia illis adsunt, neque Principes, qui caeteris praesint“; te kratke opazke kažejo na staroslovensko ljudovlado.

Grad Segeste je stal na otoku med rekama Savo in Kolpo in zval se je Sigeste. Rimljani so v izgovarjanju imena slišali svoj e, ki se je bližal staroslov. ѣ; zato so pisali: Segeste.

Korenika tega imena je sig, rusk. sig-at, sig-nut, o-sig-at, sprüngen, hüpfen. Iz te osnove so nastala poznamenovanja za močvir-nate otoke, in že preslavni jugoslovanski starinoslovec Ivan Kukuljević je opazil: znamenito je, da naš narod još danas vodami i barami otočena mesta nazivlje: Segetcem, Sigetcem. Sravni današnja mesta: Se-getec, Sigetec, Siget, Sigetica bara. (Panonia rimska, v XXIII. knjigi Rada jugoslav. akad. str. 10.)

Kraji vodami in barami otočeni se pri naraščajoči vodi poplavlajo, na močvirnatih tleh raste mah, in če človek po takem mahu koraka, ziblje se svet pod njim in skače, in zaradi tega skakanja in zibanja do-bili so taki otoki ime: siget in sela: Sigeste — Sigesče. Na Štajerskem beremo v starih urbarih: Siget, otok na Dravi blizu Velike Nedelje, beseda je tudi prišla v magjarščino: sziget, insula.

Da je razlaga resnična, pričujejo analogije. Tako označuje v ruščini beseda: trjasetina, poljsk. trzęsawa, Moorboden, ker se tla tresejo, če preko njih korakaš; iz staroslov. pręd-ati, salire, je novoslov. prod, insula; v poljšč. ligawica, solum uliginosum; lat-vinski: lig-ot-nis, die Stelle an Morästen, Secufern, wo der Boden unter dem Tritte schwankt, izvaja se iz lig-öt, salire, oscillare, fluc-tuare, poljsk. lig-ać, calcitrare; in iz etymona: sig, v ruščini: sig-la¹

¹ Iz korenike sig, salire, je tudi staroslov. siga, tessera, Würfel, kocka, ker kocke pri metanju odsigajo — odskočijo. V srbsč. siga, stalactites, Tropfstein, ker je krapanje (Tropfen) slično skakanju in ker je njegova vsednina gomoljasta in ledicam podobna (knollen- und nierenförmiger Absatz rečejo mineralogi).

(Dab.), trjasetina, Moorboden (Dab. s. v. sigat). Kdor je že po tleh otoka, kjer je stalo Sigešte, hodil, prepričal se je o istinosti te razlage, ker resnično pri vsakem koraku pod hodalcem dno siga.

Ime Sigešte me spominja na Herodotove (V, 9.) *Sigynae*. Že Mannert je v njih Slovane spoznal (German. str. 499—501)¹. Herodot ni mogel pri Thrakih nič zvedeti, kdo ob gorenjem Istru stanuje; samo toliko je slišal, da onkraj Istra, in sicer blizu reke, stanujejo: *Sigynae*, ki se po medijsko oblačijo in male kocašte konjiče imajo, in da njihove naselbine segajo do mej adrijanskih Venetov. Strabon, Plinij, Appian, Ptolomaeus ne imenujejo jih več, Appolonius Rhod. (Argon. 756.), ki je iz Herodota zajemal, stavlja je na dolnjem Istru med thraškimi in skythskimi rodovi ter jih razločuje od Thrakov in Skythov. Utegnili so jih keltski navali tja dol poriniti.

Ker so do mej Venetov stanovali, bili so betva Panonov, prebivalci sig in mahovitega, močvirnatega sveta ogerskega, tamo nekje v okrožju Mohača, ki ima tudi ime po mahu (rusk. мох, Moor). Na luge in luže tudi opominjate rimski postaji: *Lugione* pri Battaszéku in *Lusione* pri Kömledu.

Bivališča *Sigynov* v močvirnem svetu so menda uplivala na njihovo slabo telesno rast, ker jih Herodot popisuje kot *μυζοὺς δὲ καὶ αἰμοὺς καὶ ἀδύρατους ἄνθρωπος*. Da so stari Slovani nosili medijska oblačila in da so tudi imena nekterih oblačil perzijsko-medijska, na pr.: kontuš, kurtka, mantija itd., dokazal sem že v Vestniku šte. IV. in V. leta 1873. Sosedni Segeštanov so bili po Appianu *Oderiates*, torej prebivalci reke *Odre*, ki še nosi danes isto ime in se pri Sisku v Savo izliva; primeri *Odra*, ime reke na Českem. Naj še na koncu tega članka omenim, da sem v staropruščini našel akuzat. *pannean*, *Moorbruch*; nisem se torej motil, ko sem imena vasij v močvirnatih krajih stoječih: *Paneče*, *Panovje*, razlagal iz sansk. *pan-ka*, *panya*, in staroprusk. *pannean* pričuje, da je tudi slovanščini naj-sorodnejši jezik to besedo iz azijske pradomovine prinesel seboj. Torej ni neverjetno, da je bila ta beseda Slovenom nekdanj obče znana, dasiravno je živi jeziki ne poznajo več.

¹ Mannert piše: Wer hat die Landstriche des heutigen Ungarn südlich und westlich von der Donau bis gegen die Save hin in früheren Zeiten, da noch keine keltischen Völkerschaften vorgedrungen waren, bewohnt? Sind sie menschenleer gewesen? Schwerlich wird Jemand sich zu dieser Behauptung bekennen wollen, da streifende benachbarte Haufen gewiss nicht unterlassen hatten die fruchtbare leere Gegend wenn auch nur als Nomaden zu benützen. Prelazeč na Herodotovo poročilo, da onkraj Istra stanujejo *Siginnä*, izjavlja Mannert: Die *Siginnä* selbst sind ein slavischer Zweig.

II.

Montes Poeni.

Ptolomaios piše v III. knjigi cap. 1.: A septentrionibus autem terminatur Italia Alpium jugis, quae Rhaetiae imminet, praeterea Poenis et Ocra et Carusadio montibus, qui sub Norico sunt. Mesto Poenus ima Strabon z navadno protheso: „Apeninus“: — alia sunt Illyrico obversa et Adriae Apeninus, Tullum, Phlygadia. Po tem Ptolomajevem in Strabonovem popisu ne moremo misliti na Alpes apeninas, o katerih Plinij (Hist. nat. III, 17) poroča: juxta geminas Alpium foris Grajas atque Peninas (var. Poeninas) — his Poenos Graiis Herculem transisse memorant.

Te „alpes Poeninae“ so torej ono gorovje v zapadu Italije, ki se od primorskih Alp (Seealpen) skozi celo Italijo razprostira, Italijo v dva dela razdeljuje in še dandanašnji nosi ime: Apenine.

Jasnejše nam lego Ptolomajevega „mons Poenus“ in Strabonovega: „Apeninus“ razlaga zgodovinpisec Zosimos. On piše v svoji rimski zgodovini lib. V., cap. 29, da je Stilichu nekdo glas prinesel, da se je Alarich, ko je Epirus zapustil in soteske, ktere prelaz iz Panonije do Venetov zapirajo, premagal, pri mestu Emoni utaboril, ktero mesto stoji med gorenjo Panonijo in Norikom.

Ko pa se je iz Emone podal in čez reko Aquilis prišel, stopil je v Norik, preje premagavši apeninske gore. Na drugem mestu pravi Zosimos: On sam (Theodosius leta 388) mislil je s svojo vojsko skozi gorenjo Panonijo in apeninsko gorovje (*τὸν Ἀπεννίνον ὄρεον*) v Aquilejo se podati in nepripravljenega sovražnika prijeti; in zopet lib. IV. cap. 46: Theodosius je porinil svojo vojsko skozi Panonijo in apeninsko gorovje (*ἐν τοῖς Ἀπεννίνους ὄρεσι*) ter Maksimijanovce naglo prijel. Že Muchar (Gesch. der Steier. I., str. 12) je spoznal pozivaje se na Ptolomaja II, 14. 15 in Zosima, da ti „montes Poeni“ — „Apenini“ so današnje mejno gorovje štajersko-kranjsko.

Ime grajskih Penin — Apenin izvajal je Plinij iz Poenus, Punier, češ da so čez te Alpe Punci v Italijo korakali, a že Liviju ni bila ta razlaga po volji, in on jo je z drugo nadomestil: — „neque, Hercule, montibus his (si quem forte id movet) a transitu Poenorum incolae jugis ejus, norunt nomen inditum, sed ab eo, quem in summo sacratum vertice Peninum montani appellant (Liv. 21, 38), torej po božanstvu, ki se je Peninus velelo in kateremu v čast so se res tudi našli spomeniki postavljeni: Deo Poenino (Orelli, Nro. 237.). Diefenbach misli pri razlagi imena na kambrobit. pen, caput.

Ker jaz trdim, da so prabivalci Norika in Panonije bili Slovenci, imam tudi dokazati, da je ime domače — slovensko. Podstava je pen, caput,

penъ, truncus, novoslov. penj, rusk. пенъ, česk. peň, srb. panj, poljsk. pien, in v poljskem narečju v Galiciji je še danes povsod znana beseda pienina za poznamenovanje strčeče gore (glej: Časopis česk. mus. 15, 1, 38). V ruščini пенъ, vsjaka torčkom (hervorragend, hervorstehend) stojaščaja vešč, slov. pen-ovje, retae, penjevje, rožje, staroslov. penievie, vites, пенъкъ, strčeč odrezan trs, odtod slov. penkla, Reblaus. Na Štajerskem imamo dvojno Penovje, jedno ob reki Dravini, drugo ob reki Paki. Belostenec (sub v. retae): penovje, tak koje z bregov v potoke visi, kak koje vu njem ležeče, prehod ladjam pači.

Ako si podobo teh gorá, med ktere spadajo: Grintovec, Štoržič. Okrešiel itd., pogledamo, pripadalo jim je po pravici ime: Penine, strčeče gore, gore, ki se penjajo, in die Höhe aufwärtsstreben, hervorragend. Krivo se v geografskih knjigah navajajo pod imenom: Karvank. Ptolomajev in Strabonov „Karvankas“ ima se v drugem gorovju iskati, in mi hočemo tudi to gorovje v jednom poznejših člankov pretresavati.

III.

Aravisci in Osi.

Tega narodiča omenjajo Ptolomaios (III, 16), ki ga navaja v zapadni Panoniji, Plinij (III, 25) in Tacit (Germ. 28). Plinijevi codices imajo obliko: Aravisci, tako tudi Tacitovi, med tem ko nekteri Ptolomajevi: *Ἀραβιστοι* in pa *Ἀραβιστοι*; vendar av kakor $\alpha\beta = av$ po bizant. izgovarjanju. Obče se misli, da so *Ἀραβιστοι* — Aravisci dobili svoje ime po reki: Raba — gršk. *Ἀραβον*, lat. Arabo, in da bi torej bili prebivalci ob reki Rabe — Rabščani, a rimski napisi imajo obliko: Araviscus, in ta je gotovo pravilna. Aravisci so govorili panonski jezik, kakor Tacit poroča pišoč: *Osos panonica lingua coarguit non esse Germanos* (Germ. 43). Osi so stanovali ob panogah: Luna sylva, kateri gozd starinoslovci najti mislijo v današnjem Manhartsbergu, prof. Krones pa v malih Karpatih na severu od Pressburga. To okrožje je bilo za Tacita v oblasti germanskih Markomanov¹,

¹ Markomani so za Caesarja imeli svoje sedeže na gorenjem in srédnjem Mainu. Ko so Rimljani Norik in Panonijo podjarmili, potegnili so jo Markomani v zemlje Bojev pod svojim kraljem Marobodom in so Boje vrgli čez Dunaj. Pa tudi Boji niso bili prvi stanovniki v Bojehemu. To spozna sam bistrovidni Coutzen pišoč: Jedoch darf man mit Gewissheit annehmen, dass sie (die Bojer) nicht die ersten Bewohner des Landes (Boiohemum) waren. — Wer aber diese Urbewohner gewesen sind, ist eine schwer zu lösende Frage: keltisches Wesen hat überall auf Sprache und Sitte zersetzend eingewirkt und sie verschlungen (Wanderungen der Kelten, pag. 48). Ti

zató Tacit Ose med germanskimi rodovi navaja. Vendar zemlja, ki je bila pozneje v oblasti germanskih Markomanov in Kvadov, bila je izvirno naseljena po Slovanih.

To je že spoznal nemški zgodovinopisec Heinrich Schulze, ki v svoji knjigi: *Urgeschichte des deutschen Volkes*, sledeče piše: Die Slawen sind in allen den Gegenden des östlichen Deutschlands und der untern Donau von frühester Zeit her ansässig, aber deutsche Kriegerstämme haben das östliche Germanien in langen, blutigen, während der Urzeit geführten Kämpfen mit dem Slawenstamme erworben und sich daselbst als Besieger als Feudalherrn, wie die Franken unter den Galliern, die Longobarden unter den Italienern, niedergelassen, und die mittelalterliche Geschichte des östlichen Germaniens ist nur eine Wiederholung seiner urzeitlichen.

Ose panonski jezik govoreče so torej germanski Markomani tam našli, kjer jih Tacit navaja, in oni so si tudi pod oblastjo Germanov svoj jezik ohranili. Z jezikom Osov pa je bil jednak jezik Araviskov, kar zopet Tacit (Germ. 28) sporoča, pišoč: *utrum Aravisci in Pannoniam ab Osis Germanorum (to je Germaniae) natione, an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint, quum eodem adhuc sermone utantur, incertum est.*

Kaj označuje ime Araviscus? Nič druga nego rojaka iz Arave — Araviščana. Arava je starejša oblika za Orava, in tako se še danes veli jedna županija ogerska, ležeča na Slovaškem ob meji Galicije. V tej županiji teče reka: Oravica in nahaja se selo: Oravky.

Orava označuje: doneča, srb. oriti se, wiederhallen, rusk. oraty, revět, garkat, kričat (Dalb s. v.). Araviščani, ki so v zapadni Pannoniji stanovali, utegnili so se torej iz Arave — Orave tam naseliti in ime seboj prinesli. Vendar v ruščini: arava, malorusk. orava tudi označuje: tolpa, Schar, ljudnaja semlja, množestvo naroda v^z kučě, vsja čeljad^z v^z domě (Dalb s. v. arava), in Araviščani bi torej bili zadružniki. Sicer pa ime reke Orava (v Galiciji je reka z imenom Oriva), Oravica, in poznamenovanje za množestvo naroda izhajata iz jedno iste podstave: oru, schreie, mache Geräusch, ker tam, kjer je množestvo ljudij, je dokaj vrišča, krika in vika. Ime Araviscus je tudi znalo iz oblike Araviska nastati, primeri krajpa imena: Jasliška,

„Urbewohner“ so bili po mojem mnenju večni tlačani — Slovani, katerih gotovo niso niti Kelti niti Germani popolnoma požrli. V tem smislu ima Šemberova teorija veljavnost, a keltske Boje in germanske Svabine imeti za Slovane, ktereга mnenja sem tudi jaz kratak čas bil, nikakor ne kaže. Markomani, Kvadi itd. bili so gospodarji črez slovanske prabivalce, ktere so že tam našli, a sami so bili germanske narodnosti. Tudi ostromni historik prof. Krones ne tají, da so med Svabini tudi Slovani stanovali, a njemu so le „vorgeschobene Slavenvölker“.

Lutoviska itd. v Galiciji. Sem spadajo tudi poljsk. trzesa-wisko, Moorboden, česk. latovisko, muža.

Plinij imenuje med panonskimi rodíci tudi Arivate; kje so stanovali, ne more se dognati. Gotovo se tudi to ime jednači z aravo, in utegnúla se je kakšna rečica veleti: Ariva (primeri gore omenjeno gališko reko: Oriva) ali pa so Arivati = aravati, die gescharten, v zadrugi živeči.

Rimski spomenik, najden v gorenjem Sv. Ivanu blizu Budina, ohranil nam je troje imen Araviščanov. Ker se je spomenik blizu Budina (Buda, Ofen) našel, sme se sklepati, da so Araviščani ob desnem pobrežju Dunaja bili naseljeni. Napis na tem spomeniku se glasi: BATO. TRANTONIS. FILIVS. ARAVISCVS. ANN. L. hic situs est. MAGIT MARVS testamento monumentum posuit. (Sitzungsber. der k. k. Akadem. der Wiss. Philol. hist. Classe 1853. str. 308).

Bato je bilo, kakor Appian poroča, pri Panonih: nomen populare. Pri Čehih se še v listinah iz leta 1143. najdejo osebna imena: Bato, Bata, Bat-ik; to ime nosil je slavni vodja panonskih Brajcev.

Tranto je staroslov. oblika staročeskíh in ruskih imen Trut iz trant, česk. troutit, stossen, poljsk. trą-cić, abprallen, primeri staroslov. trątz, crabro, novoslov. trot, Brutbiene, srb. trut, Drohne; tudi staroslov. trątz, phalanx, je iz te korenike. Po glavarju zadruge: Trot-ku je dobila ime vas: Trot-k-ova v fari Sv. Benedikta v Slov. goricah, sosedna vas Bačkova pa po Bat-ku.

Tudi ime Magitmar se že na prvi pogled kot slovensko predstavlja; rusk. magit (Dah. s. v.), silni, kreпки, močni; mar = mēr v imenih Vladiměr, Mojmar iz Mogimar. Tudi v Panoniji je mogla jedna betva Osov prebivati, kajti peta rimska postaja na cesti iz Sabarije (Steinamanger) v Acincum (Budin) se je velela: Osonibus (Itiner. Anton.) to je: pri Ozonih. Išče se v današnjem Mooru. Kaj bi ime: Osi — Osones pomenjalo, ni mi jasno. Na Hrvaškem je še kraj: Oz-alj, malorusk. s predudarkom: v — v-oz-n-ya, Darrhaus, staropoljsk. ožnica; menda je pri „Osonibus“ — bila kakšna oznyca, in Ozi — Ozoni so bili ljudje, ki so sad sušili. V malorušč. tudi oz-n-ya označuje Rauchloch im Strohdach. Gutschmann ima: ozditi, darren, ozdica, Darrē. Glasnik d je epenthesis, kakor v besedah: razdrěšiti za razrěšiti, solvere (staroslov.), razdružati, evertere, za razrušati, razdrězati za razrězati, scindere. Isti openthetični d sliši se v besedi: grozditi = groziti se, drohen.

Prof. Krones piše o Ozih: Tacitus sagt — die Osen hätten die gleiche Sprache mit den Araviskern, von denen sie sich getrennt hätten, das ist die pannonische. Man wäre allerdings versucht dies als Irrthum

abzurfertigen. Aber wenn keltische Bojer in Italien, in Böhmen, dann in Pannonien als Rest auftauchen, warum sollen nicht die Osen als abgetrenntes Stück der pannonischen Bevölkerung gelten können, als Bruderstamm der Aravisker, welche an der Raab wohnten? (Hdb. der Gesch. Oester. I, 216).

IV.

Jasi, Seretes in Serapili.

Jazov spominja Plinij vzdolž Drave. Ker je Schoenwiesner v Varaždinu videl rimski spomenik prenesen iz varaždinskih Toplic z napisom: Imp. Caes. Fl. Val. Constantinus. Felix. Maximus. Aug. AQUAS IASIAS olim. vi. ignis, consumtas. cum. porticibus. et. omnibus. ornamentis. ad pristinam. faciem. restituit. (glej Schoenwiesner: Antiqua Sabaria pag. 4. b.), torej so Jazi stanovali v okrožju varaždinskih Toplic¹. Na Peutingerjevi deski in v Antoninovem Itineraru se te toplice tudi omenjajo, a pod imenom: Aqua viva. Od Petovia do Aquae vivae je bilo XX. M. P. Na Peutingerjevi tabli je še med Petovium in Aqua viva postavljena postaja: Remiste (nektre kopije imajo obliko: Ramiste = Ramište — Ramišče); starinoslovci iščejo to stanovališče v Zavrčju, drugi v Babineu. Aqua viva ni druga, nego prevod panonskoslovenskega: živa voda, kakor še štajerski Slovenci tu pa tam zdaj varaždinske toplice imenujejo, in Rusom označuje živa voda isto, kar ključaja, Quellwasser, Springquell, Springbrunnen, in res vir varaždinskih toplic z močnim vzhitom izvira.

Ne samo kraj, kjer je vrelec varaždinskih toplic, je jazast, tudi dolina pod varaždinskimi topicami, kakor tudi severni gorski svet ima mnogo jazvij; celó reka, ki skozi te kraje teče z imenom: Bednja, dobila je ime po kakšnosti kraja. Staroslov. podstava je jaz, iz ktere jaz-va foramen, fovea, jaz-v-ina, latibulum, novoslov. jaz-ba, Höhle, jaz-b-ec, Dachs — Höhlenbewohner. Od teh panonskih Jazov imajo se razločevati: Jassi, ki so bili Daki, kakor napis na rimskem spomeniku: Dacorum Jassorum pričuje, in kateri so stanovali v Daciji.

Med podravskega rodici imenuje Plinij (III, 25) tudi: Seretes in Serapili. Mislim, da so stanovali v onem okrožju, kjer je stalo rimsko stanovišče: Serota. Na cesti, ki je držala iz Petovija v Murso

¹ Vendar se je utegnil njihov kotar dalje proti jugu raztegovati, kakor v Podborju najden spomenik z napisom: Divo Commoda respublica Jassorum pričuje. Rimljanj so jim torej pustili še domačo upravo — statum liberae civitatis.

(Osjek), veli se v Antoninovem Itineraru peta postaja: Serota. Iščejo je starinoslovci v današnji Gradini.

Ako bi mi ona okrajina bila znana, utegnil bi pravo razlago za-
deti, za zdaj pa dajem le nekoliko napotkov. Podstava je gotovo: sērz,
staroslov. glaucus in rubigo. Primeri pričajo, da se ljudstva tudi po
barvi poznamenujejo; jaz opominjam na štajersko-slovenske Rjavce,
na švicarske: Grisone — Graubündner, staronemšk. Fahlen, in
na Nestorjeve Polovce — Plavce.

Utegnila pa je tudi kakšnost zemlje ali ime kakšne rečice dati
početek imenu. Na Ruskem so rečice: Sera, Serava, v srbskih
spisih iz leta 1078. imenuje se mestice: Serenina, monakovski geograf
nam imenuje ruski rodič: Serauici = Seravci. V staroslov. in
rusk. pa sēra tudi pomenja: Schwefel, v ruščini tudi Baumharz. Se-
retes bi torej tudi znalo označevati prebivalce v kraju, kjer so bili
žvepleni viri, ali pa ljudi, ki so se s kuhanjem sere — smole pečali,
in na to razlago bi kazalo ime: Serapili, to se ljudje, ki so sero
pylali (rusk. pylat = palit, brennen). Ime bi se torej ujemalo z
bulg. Smoleny, z rusk. Smoljani in polabskimi Smolinci. Tudi
na slovenskem Štajerju so Smolinci, in ti so dobili ime, ker od
nekdaj v bližnjih gozdih radi smolo kuhajo. Naj hrvatski starinoslovci
stvar natančneje preiščejo. Na Peutingerjevi deski še jedno rimsko sta-
novišče s podstavo ser najdem, naimer: Seronis. Bila je najdajša
na cesti iz Petovija v Murso, ali peta iz Murse v Petovium. Kukuljevič
jo išče v današnji Moslavini.

(Konec pride.)

O razširjanju rastlinskih plodov in semen.

Ni še dolgo, odkar se ukvarja razumništvo z istimi rastlinami, ki so
nebeškim višavam tem bližje, na čim višjih gorah imajo svoje domovje;
a vendar je sedaj že znanih več stotin zanimivih planink, ki so v mar-
sičem pospeševale vedo. Oborožen z vsemi pripravami koraka rastlino-
slovec upiraje se na močno palico, kakoršne so po planinskem svetu
sploh običajne, ob potoku navzgor proti skalnatim višinam, želéc v možno
kratkem času doseči svoj smoter. Kljubu vsemu temu pomika se vendar
le počasi naprej, kajti povsod je njegovo okó, pazljivo bistreč vsako
premembo v obližju. Tú je treba pogledati v kako votlino, razpoko,
globel ali večjo jamo, ondi za drevo ali skalo, ki nekoliko oddaljena